

Óév este

Új hó nem esett, csak a köd rakott zúzmarát a fákra. A fák kon varjak ültek, és meg sem mozdultak, amikor a szánkó halk csengője elpengett alattuk. A néma házak fehér szalmafüstöt leheltek a ködbe, és amikor kiértünk a faluból, szétterült a határ, melyben nem mozdult más, mint – talán – a patak vize a jég alatt.

A szán nem hagyott nyomot – jártak már az utak ilyenkor, az év vége felé –, a lovak úgy mentek, mintha nem húznának semmit, és én úgy ültem a pokrócok közt, mintha az idő szele sodorna a naptárak útján, mögém hullatva az órákat, melyek még ebből az évből hátravannak.

Az erdő alatt felpúposodott a dombok hajlott háta, és a csengők szava úgy bujkált a fehér erdőben, mintha a hintázó gallyakon apró jégharangok vertek volna álmodó visszhangot, ám az is lehet, hogy az öreg esztendő felett kongtak halk szavú lélekharangok, és a haldokló év csendesen magára húzta fehér szemfedőjét.

*

A szálas sarkán két rakás tűz. Egy lobogó lángú, egy meg csak enyhe paraszú. A nagy tűznél a hajtók melengettek tenyerüket, a kicsinél meg Matula ült pipázgatva.

– Gyün a szán, Matula bácsi!

Matula csak ránéz a legénykére, és az tudja, hogy ma a legsűrűbb részeken fog hajtani.

– Bőgni, fiam, minden marha tud, de meg én se ülök a fülemen – azzal felkelt és odalép a szán mellé.

Most már ketten ülünk a kis tűz mellett. Hallgatunk, és várjuk a többieket. Matulával megszoktuk már a hallgatást. Gondolataink ilyenkor úgyis egy úton mennek, és elég egy szó, hogy tudjuk, hol jár a másik.

– Főszél volt tegnap – mondja.

– Tudom. Nem is hoztam golyóspuskát.

– A patikáros úr is tudja?

– Megizentem.

– Akkor jó.

Mindez részletezve annyit jelent, hogy a nagyvad északi széllel kihúzódik a mi erdőnkől, nem kell golyópuska, erről értesítettem a patikárust, aki „veszedelmesen” jól lőtt golyóspuskával, és Matula megnyugodott, hogy a patikáros nem tesz kárt senkiben. Mert: „...jó ember, finom úriember a patikáros, olyan szaga van, mint az angyaloknak...”, de mióta Matula füle mellett ellőtt 500-as expresszéval, Matula „igen hirtelen” embernek tartja, aki jobb, ha sörétespuskával jön...

Ami pedig angyali szagát illeti, tévedés lenne azt hinni, hogy ez a patikáros által gyártott illatszerektől ered. Nem! A patikáros övének egy elmaradhatatlan fonott butykos billegett, aromás töményszesztartalommal; a mennyei illat innét ered, szétszáll a levegőben, és Matula csak nehéz sóhajtással tudott elszakadni búvköréből...

A puskások megérkezése után is körbejárt a butykos, és Matula nem vette le szemét róla.

– Megkínálnám, Matula – mondta a patikus –, de csak ez az egy pohár van...

– Tudom én azt – vélte Matula. – Uraknak pohár, mink meg csak úgy üvegből szoktunk...

– A fenét! – hördült fel a patikus. – Még visszaereszt valamit. Az nem egészséges.

– Visszaereszték ebből a drága italból? Meg lehet próbálni...

De a patikus nem próbálta meg, és Matula elballagott, hogy felállítsa a hajtókat.

A széllel azonban tévedtünk. Lehet, hogy a szomszédban vadásztak, és visszaszorították a vadat, de sok volt a szarvas.

A puska hol itt, hol ott pattant, és messze, a vágásoldalban láttam egy csomó bikát kavarni. Jó, hogy nincs senkinél golyópuska. Bikát úgysem lehet löni, a tehén meg kevés.

A szarvasok végre irányt vettek, és egyenesen felém törtek. Félrehúzódtam és vártam. A nyiladékhöz közel megcsendesedtek. Egyenként ugrottak ki elém, és amikor megláttak, nekilódultak a szemközi sűrűnek. Többnyire gyenge bikák voltak. Közben azonban felverték egy kakast. Ezt már nem eresztettem. A lövésre nagy riadozás a még visszalévő szarvasok között, és ekkor először láttam életemben szarvast elesni.

A nyiladék szélén fücsomók között egy láthatatlan tuskó volt, melynek síkos, ferde lapjára egy nyársas bika teljes rohanásban rálépett, és olyan bukfencet vágott, hogy azt hittem, fel sem kel. Egy pillanatig égnek álló lábakkal kapálódzott, de aztán bizony elrohant.

Dél felé köd ereszkedett az erdőre. Homályos és bizonytalan lett minden. A ködben libák jártak tétova gágogással, és már inkább felfelé néztünk, hogy hátha lehetne egy libát leszólítani.

Ennek aztán az lett a vége, hogy egy róka kényelmesen átballagott a patikus mellett. Mire észrevette, már késő volt.

– Ilyen marhaságot! – dühöngött. – Nézem ezeket a büdös libákat, és elmegy a róka... – de azért csak felpislogtunk a szürke égre. Itt, a hegyek között kíváncsias vad a liba.

A hajtók már kiértek. Matula mellém állt. Markában két patron.

– Jó öreg sörét van bennük. Ezzel kell a libákra lőni.

Eltettem a két patron, de csak azért, mert nem akartam megbántani. Valódi Matula-féle, hatszor utánatöltött patronok voltak.

A következő hajtásban megpróbáltam, belemennek-e a puskámba. Belementek, de ki aztán egy világért sem! Fene ezt a Matulát! Félttem a patronjaitól. Még szétveti a puskám...!

Egy nyúlra nem is lőttem rá. Egy nyúlért nem megyek kórházba, de amikor megint libák suhogtak el felettem, már nem állhattam meg. A ködben alig látszó libák elejére odadur-rantottam egymásután mindkét csővel. Legyünk túl rajta...

Lövés után füstölgő újságpapírfoszlányok úszkáltak a levegőben, és a hátam mögött tompa zuhanással esett le egy liba.

Nono! Nem kell a Matula-féle patronokat leszólni! Igaz, veszettül rúgnak, de van bennük tehetség.

– Mondtam, ugye? – fölényeskedett öreg vadőrünk. – Nem hazudik a katonapor...

– Micsoda?

– Katonapor. A komám hozta még a háborúból. Megke-verem egy kis fekete puskaporral, olyan ereje van, mint a bikának.

(Nem mondom...)

– Aztán hogyan méri ki?

– Úgy gondolomformán...! Négy csipetnyi többnyire ele-gendő.

Ebből látszik, hogy Matula minden lövésnél Mária köté-nyében volt. Én azonban lemondtam a Matula-féle köl-csönpatronokról.

Ebéd utánra már csak egy hajtás maradt. Lassan ment ez is. Nagy volt a köd, mert a disznóölések minden virága fel-vonult az ebédhez... A hajtók is tempósabban jártak, jutott mindenkinek bőven, csak a bor körül volt valami nézetelté-rés, mert Matula csak a 18 éven felülieknek engedélyezett.

– Hány éves vagy, fiam?

– Tizenhét.

– Nem szégyenled magad? Alighogy elszoktál az anya-tejtől... Állj félre, amíg jókedvemben vagyok!

Matula döntőbíráskodásába nem szóltunk bele. Kell egy kis bor az ünnepekre is...

Kezdődött az utolsó hajtás is, de közben annyira megsű-rűsödött a köd, hogy nem lett volna értelme erőltetni a dol-got. Hiba eshetik ilyenkor.

Lefűjtük a vadászatot. Az év utolsó napja hályogos, öreg szemét lehunyta már. Az erdő álmodó csendbe süllyed, és mi búcsúzkodtunk. Találkozás a patikusnál vacsora után. Nekem még Matulával volt dolgom az év végi számadásokkal, aztán én is megyek haza.

A szánok elcsengtek, és egyedül maradtunk. Kód, sejtel-mes kód mindenütt. Ballagtunk a vadászház felé. Mit be-széljen ilyenkor az ember? Az erdő is hallgatott, mi is hall-gattunk. Mögöttünk ballagott az évforduló.

A kis ház konyháján pattogott a tűz a nyitott tűzhelyen, s arcunkba sütött, mint nyáron a nap. Ekkor jött ki rajtam a fáradtság.

– Talán a belső szobába – tessékelt Matula, de én leültem a tűzhely elé. Kezem, arcom megfordítottam a láng ragyogásában, és jó volt nézni a parázsra roskadó tüzet.

– Üljön le, Matula, azután meséljen valamit...

Nem volt kedvem mozdulni. Bánom is én a patikus szilveszterét.

Matula néha tett a tűzre. Mondott is valamit évekről, melyek ezen a napon lobbantak el.

– Hozzon be bort, Matula! Van a kocsin az ülés alatt.

– Majd a Mariska.

Matulát a lánya gondozta. Özvegy az is. Ura a háborúban maradt el.

– Magának is töltsön, Mariska!

Matula a padkán ült, én egy ócska széken és a homályban valahol az asszony.

Pattogva égett a tűz, és este lett.

Matula sorra vette az éveket. Amikor házasodott, amikor lánya férhez ment, amikor elesett a veje, aztán a fia. Abban az évben hollók is jártak az erdőn...

Künn köd volt, és az estében eltemetett évek jártak. Az öregember hangja rekedten lépegetett az emlékek útján, és az elmúlt idők árnyai jöttek-mentek a szobában.

Múlt az idő, a tűzre új hasábok kerültek, a pohárba újratöltött bor.

Az asszony néha megmozdult, Matula nagy szüneteket tartott, én pedig a múlt idő émelgő mélységeit néztem, melyben benne volt minden. Benne az öreg Matula, benne az elesett nő, elesett fiú s az asszony itt a hátam mögött.

Mennyi könny, mennyi szó, mennyi gond, mennyi nevetés és mennyi ember hull a nagy Idő rettentő garatjába!

A tűzbe nézek, és magamat látom. Hátam mögött árnyék. Múlik az idő. Múlik az év. Elmegy ez is. Elmegy minden. Elhamvad a tűz is, aztán sötétség lesz. Időtlen, szomorú sötétség...

A belső szobában valami öreg óra most veri az éjfélt. Matula kezébe veszi poharát, feláll, egy pillantást vet rám, egyet a lányára, megemeli poharát, mint az áldozati kelyhet, és csak ennyit mond:

– Isten!

És az idő pillanatokra törött egyszerre. Ki fél tőle? Fellobbant a tűz, mosolyogva töltött az asszony, a bor szikrázott poharamban, és felugrottam, hogy odaérjek még a patikushoz egy kis tarokkra.

A naptárakban ekkor fordult az idő újesztendőre.

(1939)